

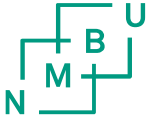
Den drektige hoppen

Ingunn Rignes Hellings

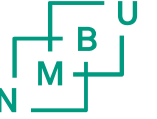
Spesialist Indremedisin Hest (DipECEIM)

Øvrevoll 18. Januar 2023

Drektighet

- 345 dager (+/- 25)
 - Store individuelle forskjeller
 - De fleste hopper føller mellom 330-345 dager
 - Ponnier kortere enn store hester
 - Føller når de er klare
 - Ikke når du har regnet ut de skal følle!
 - Ekstremt få indikasjoner på indusere fødsel hos hest
 - Øker dødelighet hos føllet dramatisk

Utegang og oppstalling

- Ute på gress mest mulig om vant til det
- Sammen med en rolig venn eller andre drektige hopper-små grupper
 - Unngå blanding med unghester/konkurranshester-smitte
- Oppstalling på nattetid om kaldt, og nær føllingstid
- Stor boks (min 4x4 m) med rikelig med halm (ev flis)
 - Tømmes og skrubbet/vaskes i god tid før følling
- Samme miljø minimum siste 6 uker før følling for å danne antistoffer på smitteemner i miljøet

Foring og hold

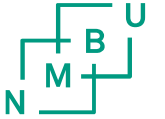
- Første 8 mndr fores hoppen etter hold avhengig av aktivitetsnivå
 - Mål er hold på 5-6/9 gjennom hele drektigheten
 - Unngå overvekt!
- Økt forinntak og økt energi, protein og mineraler/vitaminer siste 3 mndr!
 - Størstepart av føllets vekst foregår siste 3 mndr
- Individuelt tilpasset avhengig av
 - Rase og alder
 - Tilgjengelig gress og næringsinnhold i gresset/høy
 - Tidlig eller sen følling
 - Helseproblemer for eks tenner, EMS

Mosjon og trening

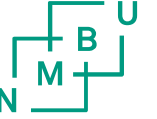

- Kan trenes og ris frem til ca 8 mndr drektighet
 - Aktivitet og vanlig riding/trening anbefales
 - Utøv forsiktighet de første 30 dagene til drektighet er godt etablert
 - Unngå over-oppheting og ekstra hard belasting/løp
 - Forbudt å starte løp etter 4 mndr (120 dager) etter siste bedekning
- Etter 8 mndr-mindre lungekapasitet pga føllet tar mer plass
 - Lette turer for hånd eller ridd
 - Ettersom føllet blir større kan øke risiko for ruptur av body wall - men dette er meget sjelden

Forebyggende helse

- God hygiene generelt
- Unngå miljøskifte siste måneder før følling
- Hold drektige hopper i små grupper, og unngå kontakt med føll, unghester og konkurransehester
- Vaksiner
 - Booster influenza og tetanus 4-6 uker før følling
 - Herpes vaksine (EHV 1,4) ved 5,7 og 9 mnd drektighet
- Parasittbehandling rundt føllingstid
- Føllingsboks rengjort og desinfisert før følling
 - Tykt lag ny halm, ev ny flis

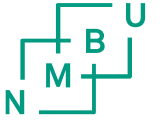

Diverse problemer i høydrektige hopper

Vetlearn.com | December 2012 | Compendium: Continuing Education

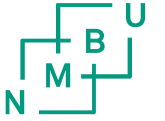
- Ofte uspesifikke symptomer for eks mild kolikk
 - Trenger veterinær vurdering
- Livmors dreining (uterus torsjon)
- Hydrops- ventral ruptur
- Fødselsproblemer (dystoki)
- Ekte kolikk
- Abort (kasting)

Abort (kasting)

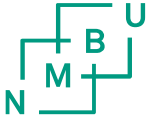
- Definisjon-utstøting av foster før det er levedyktig (< 300 dager)
- Infeksiøse eller ikke-infeksiøse årsaker
- Eks på ikke-infeksiøse årsaker
 - Tvillinger
 - 70 % av tvillinger aborteres, 8-11 mndr
 - Høy forekomst i fullblodshester
 - Andre
 - Navlestreng torsjon
 - Forgiftning
 - Misdannelser
 - Stress
 - Manglende/feil ernæring
 - Hormonell ubalanse

Abort - infeksiøse årsaker

- Virusabort- Ekvint herpesvirus (EHV 1)
 - Vanlig respirasjonsvirus unghester-snørre og hoste
 - EHV1 latent i 'alle' hester – kan aktiveres under stress
 - Sporadiske aborter eller abortstormer etter 5 mnd
 - Kan også forårsake nevrologiske symptomer
 - Dråpesmitte- fra respirasjonsekret samt aborterte foster og fosterhinner
 - Virus overføres også vis stallpersonal, bøtter, utstyr!
 - Isolere alle hopper som har abortert til man har identifisert årsak og utelukket EHV!
- Forebygging:
 - Hygiene!
 - Vaksinerings av drektige hopper 5,7 og 9. mnd kan redusere spredning og risiko for abortstormer, men gir usikker dekning mot nevrologiske sykdom
 - Forebygge ved isolere nykommere 3 uker, oppstalle drektige hopper i små grupper, unngå kontakt mellom unghester/konkurranshester og drektige hopper

Abort - infeksjøs årsaker

➤ Placentitt

- Betennelse i fosterhinnene
- Abort forekommer når som helst under drectigheten
- Ofte bakteriell, spredning fra vagina, sjelden via blod
- Kliniske tegn før aborter er vanlig
 - Setter jur for tidlig
 - Melkelekkasje
 - Ødem under buk
 - Utlod fra vagina
- Kontakt veterinær ved mistanke – ikke vent og se ann!
- Diagnose ved kliniske tegn og ultralyd av fosterhinner
 - Behandles med antibiotika, NSAIDs og hormoner (regumate),

Intensiv overvåking av drektige hopper

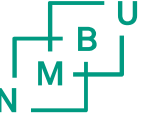

➤ Når?

- Sykdom hos hoppen, for eks kolikk
- Placentitt
- Unormal drektighet eller forventet føllingsproblem

➤ Hvordan?

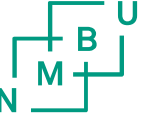
- Føll EKG overvåke hjertefrekvens
- Normal 65-115 bpm
 - ↓-----nær følling
 - ↓ eller ↓----- stress/oxygen mangel

Siste trimester- klar for følling?

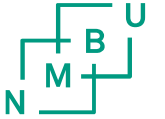
- Allier deg med en mer erfaren oppdretter
- Ha klar telefon nummer til lokal veterinær og akuttvakt
- Les deg opp-hva er vanlig oppførsel og fødsel
- Sjekk ut utstyr for overvåking
- Rengjør og skrubb ned føllboksen!
- Finn frem nødvendig utstyr

Foaling kit

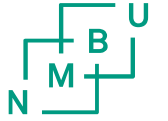
- Hodelykt
- Mobil med lagrede viktige telefonnummer
- Penn og papir
- Rene bøtter
- Lactasyd/mild såpe
- Bomull
- Halebandasje
- Rene håndklær
- Engangshandsker
- Enema, navledypp (klorhexidin)
- Steril saks
- Pumpe/tåteflasker/flasker for melk

Tegn på at følling nærmer seg

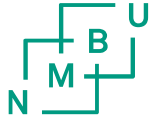
- Store individuelle forskjeller i drektighetslengde og tegn på følling!
- Juret/spenens fyllingsgrad øker 2-4 uker før
- Melkas konsistens
 - Blankt og vannaktig 1 uke før
 - Deretter tykkere og seigere, går fra grått til gul/gulhvit 12-24 t før
 - Spenene fyller seg og vokspropper (stivnet råmelk) i 35%
- Vulvaleppene slappe og reagerer ikke på berøring
- Slappe bekkenbånd siste døgn
- Kalsiuminnhold i melka øker
- Overvåking uten innblanding best - hoppen liker være alene under følling
 - Kamera, svettedetektor, føllingsalarmer?

Føll alarm/overvåking?

- Hoppen trenger ro, men overvåking uten å forstyrre
- Alarmer detekterer ulike ting
 - Falske alarmer
 - Tekniske feil
 - Sen varsling
- Ingen er 100%

Klar for følling?

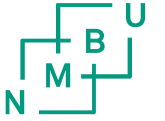

- Hopper føller når **de** er klare
 - Ikke når **du** har regnet ut de skal følle!

- De fleste føller om natten
 - 90% av føllinger mellom 19.00 og 07.00
 - Kan utsette følling om blir forstyrret

- Består av tre faser:
 - 1. Åpningstadiet
 - 2. Utdrivingsstadiet
 - 3. Etterbyrden

Følling

➤ 1: Åpningstadiet

- Stor variasjon i lengde- vanlig 1-4 timer
- Hoppen urolig, vandrer, rastløs, svette eller ingen tegn. Kan ligne milde kolikktegn
- Føllet snur seg klar til fødsel
- La hoppen i fred, men bandasjer hale, vask jur og kjønnsåpning med mild såpe/lactacyd og vann
- Åpne caslick om dette ikke allerede gjort
- Hoppen legger seg vanligvis ikke ned i dette stadiet

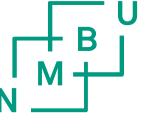
Følling

➤ 2: Utdrivningstadiet

- Starter med at *ytre fosterhinne* (chorioallantois) sprekker
 - vannet går (10-15 liter klart gult) – merk deg tiden!
- Hoppen legger seg vanligvis på siden, sterke rier starter
- Iløpet av 5 - 20/30 min (max 60min) presenteres føllet med begge frembena og nese i *indre fosterhinne* (amnion-gråblå ballong)
- Amnion er tynn og sprekker vanligvis av seg selv, men om ikke må denne fjernes fra føllets nese
- Vanligvis brytes navlestrengen idet føllet prøver reise seg eller hoppen reiser seg
 - ikke klipp eller bryt navlestrengen

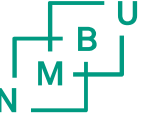
Følling

➤ 3: Etterbyrden kommer ut

➤ 10 min - 3 timer (max 6 timer)

➤ Ofte er hoppen litt urolig, men kun milde kolikksymptomer

Normalt føll: HUSK 1-2-3 regelen!

- Står innen 1 time
- Driker innen 2 timer
- Etterbyrden ute innen 3 timer

- Hoppen skal være våken og oppmerksom og interessert i føllet sitt umiddelbart

Fødselsproblemer - Dystoki

- Sjelden – men alltid en hastesak
 - Forekomst 4% fullblodshester, 10% draffhester
- Vanligvis forlenget fase 2 grunnet feilleie
 - for eks et eller to bakoverbøy kne
- Om ingen fremdrift 10-15 min etter vannet gått
 - Ring Veterinær!
 - MEN-ikke dra før veterinæren er der
- Prognosen for overlevelse av føllet redusert betydelig om denne fasen varer mer enn 40 min!

Føllingsproblemer – RED BAG

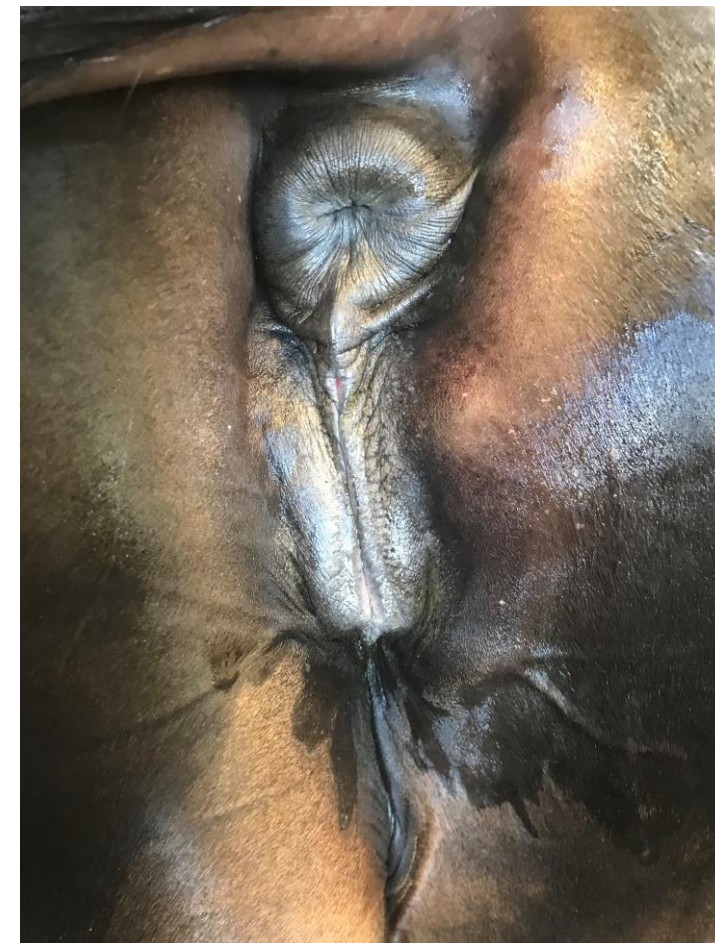
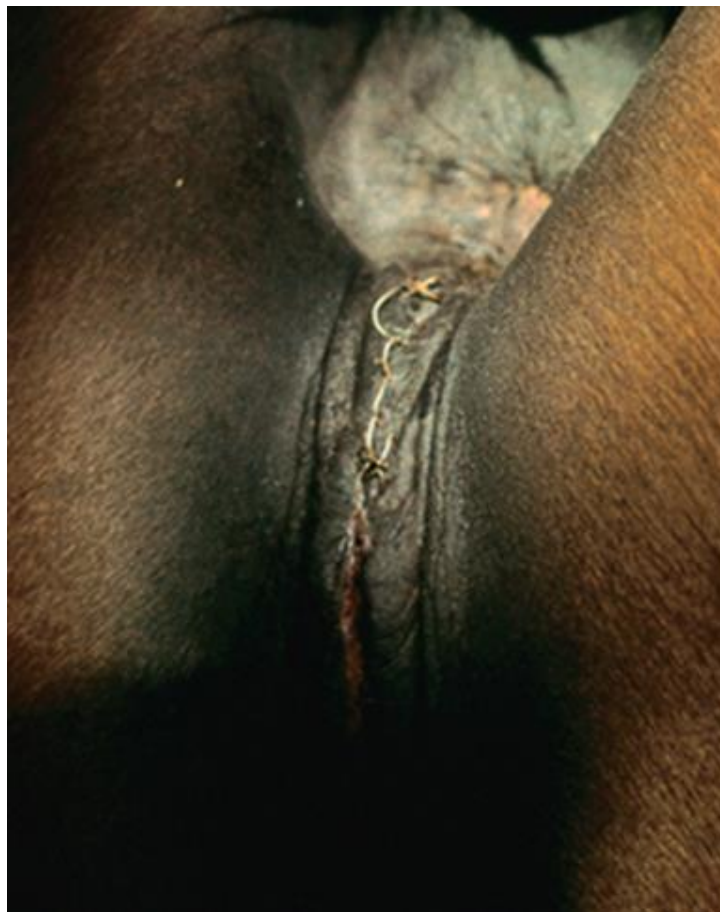

- Rød velvetaktig membran istedenfor den grå gjennomsiktige amnion – HASTER!!!
 - Oksygen mangel oppstår ekstremt raskt siden blodtilførsel til føllet brutt
 - Må bryte gjennom membranen (ha steril saks tilgjengelig) og dra føllet ut SÅ raskt som mulig

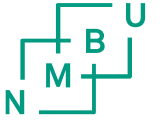
Andre ting

- Husk fjerne caslick stingene før følling!

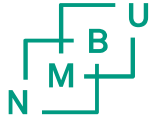

Tilbakeholdt etterbyrd

- Etterbyrden ikke kommet etter 6-8 timer
- Risiko for systemisk sykdom hos hoppa, feber og forfangenhet
- Økt risiko i assistert følling eller problemer rundt følling
- Ikke dra i etterbyrden, men knyt opp
- Gå med hoppen (uten føll)
- Oppmuntre diing
- Veterinærhjelp om ikke løsnet innen 6-8 timer
 - Oxytocin infusjon/injeksjon
 - Utvidelse av fosterhinner med væske
 - Skulle livmoren for å redusere risiko for systemisk sykdom hos hoppen etterpå-repeteres flere ganger dager om nødvendig, +/- NSAIDS/antibiotika

Post følling kolikk

- Kan være lavgradig og assosiert med normal sammentrekning av uterus etter følling
- MEN kan være svært alvorlig og livstruende
 - Ruptur av livmors arterier
 - Kolikksymptomer og sjokk
 - Skader i fødselskanal eller livmor
 - Tarmslyng (volvulus)
 - svært smertefull
 - økt risiko første 90 dager etter følling
 - Tilbakeholdt etterbyrd, livmorbetennelse
 - systemisk infeksjon
 - forfangenhet

Veterinærundersøkelse ALLTID indikert

